

Lovanium: bezield of vergeten? Contacten tussen de universiteiten van Leuven en Kinshasa, 1960-2010

(Itsert Akkermans – KULeuven)

In 2024 vieren de universiteiten van Leuven en Kinshasa de zeventigste verjaardag van hun samenwerking. Zeventig jaar eerder, in 1954, had de toen nog unitaire Katholieke Universiteit van Leuven haar vertegenwoordiging in Belgisch-Congo verzekerd met de oprichting van Lovanium, een eigen dochteruniversiteit in de buurt van de toenmalige Leopoldstad. Onderzoek naar de relaties tussen beide universiteiten focuste zich tot nu toe vooral op de koloniale en vroege postkoloniale Lovanium-periode. Hoewel de samenwerking tussen Leuven en Kinshasa inderdaad in de koloniale periode ontstond, vond het merendeel van de universitaire contacten echter na de Congolese onafhankelijkheid in 1960 plaats. Net als in andere jonge onafhankelijke Afrikaanse landen leidde namelijk ook in Congo het gebrek aan geschoold personeel tot nieuwe universitaire samenwerkingsakkoorden met zijn voormalige kolonisator. Cultuurhistoricus Ruben Mantels deed al een eerste aanzet voor een postkoloniale geschiedenis van deze samenwerking. Aan de hand van het concept van ‘de avonturenacademie’ stelde Mantels dat de contacten tussen Leuven en Kinshasa stelselmatig afnamen na de Congolese onafhankelijkheid en uiteindelijk zo goed als stilvielen in 1971 toen president Mobutu het Congolees hoger onderwijs, en dus ook Lovanium, nationaliseerde.

Het is echter de vraag of deze opvatting op de volledige postkoloniale periode van toepassing is, en of deze toch niet enige nuance verdient. Aan de hand van Leuvense archieven en interviews met zowel Belgische als Congolese actoren onderzocht deze masterproef daarom de postkoloniale contacten tussen de universiteiten van Leuven en Kinshasa over een langere periode van vijftig jaar Congolese onafhankelijkheid (1960-2010). Hoewel het bronnenmateriaal enkel een grondige analyse van het Leuven perspectief toeliet, kon dit onderzoek toch ook de *agency* van Congolese actoren in de universitaire relaties en initiatieven aantonen. Verder gaat deze masterproef voorbij aan de tendens in het historisch onderzoek naar Afrikaanse universiteiten waarbij de focus bijna uitsluitend op crisissen en hervormingen ligt en zo een gediversifieerde onderzoekstraditie in de weg staat.

Dit onderzoek wees uit dat het concept van ‘de avonturenacademie’ inderdaad ontoereikend is om de universitaire contacten over een langere postkoloniale periode te beschrijven. Aan Lovanium waren in de jaren 1960 immers nog sterke koloniale continuïteiten zichtbaar en in plaats van dat de contacten met Leuven afnamen, intensiverden deze juist verder na de Congolese onafhankelijkheid. Dit uitte zich in Kinshasa onder meer in een sluimerende afrikanisering en een sterke bestuurlijke verstrengeling met Leuven. Waar de onafhankelijkheid van Congo geen beslissende cesuur in de interuniversitaire contacten was, zorgde de nationalisering van het Congolees hoger onderwijs wel voor een duidelijke kentering. Hoewel de universitaire samenwerking niet stilviel na 1971, werd deze een stuk informeler en trad er een significante schaalverkleining op. In Leuven zou het initiatief sindsdien vooral vanuit individuele hoogleraren vertrekken, en zelden vanuit het universiteitsbestuur. Ten slotte vond er zowel op individueel als institutioneel niveau een eerder ambivalente dekolonisering plaats. Leuven slaagde er zo maar gedeeltelijk in om de koloniale ontstaanscontext van zijn samenwerking met Kinshasa van zich af te schudden en de postkoloniale contacten met Kinshasa te dekoloniseren. Toch bleef de

samenwerking tussen Leuven en Kinshasa altijd bezielend en is Lovanium hierbij nooit echt vergeten.